

BERDAQ SHE'RIYATI OLAMIDA AYOL SIYMOSINING O'RNI

Xoliqova Gullola Yoqub qizi

Toshkent pediatriya tibbiyot instituti talabasi

Email: xoliqovagullola0529@gmail.com

Adashboyev Imomjon Abduvohid o'g'li

Toshkent pediatriya tibbiyot instituti talabasi

Ilmiy rahbar: Rismuhamedova Guljan Amanovna

Annotatsiya: Qoraqalpoq adabiyotining yorqin namoyondasi, Amu sohili kuychisi-Berdaq (Berdimurod) Qarg'aboy o'g'lining she'riyatida ayol siymosi, uni ulug'lash va qadrlash, unga hurmat va ehtirom ko'rsatishni yoshlarga yanada anglatish maqsadida bugungi maqolamizni yozdik. Uning she'riyatida ayol, ona tasvirini tahlil qildik.

Kalit so'zlar: vatanparvarlik, umuminsoniy qadriyatlar, go'zallik, do'stlik, insoniy fazilatlar, xulq-odob, haqqoniylik.

Annotation: We wrote today's article in order to make it more clear to young people about the female figure in the poetry of the son of Karakalpak literature, the singer of the Amu coast, Berdaq (Berdimurad) Kargaboy, to glorify and value her, to show her respect and reverence. We analyzed the image of a woman and a mother in his poetry.

Key words: patriotism, universal values, beauty, friendship, human qualities, manners, honesty.

Аннотация: Мы написали сегодняшнюю статью для того, чтобы донести до молодежи более ясное представление о женском образе в поэзии сына каракалпакской литературы, певца Амуйского берега Бердака (Бердымурада) Каргабая, прославить и оценить ее, показать ей уважение и почтение. Мы проанализировали образ женщины и матери в его поэзии.

Ключевые слова: патриотизм, общечеловеческие ценности, красота, дружба, человеческие качества, манеры, честность.

Qoraqalpoq xalqi adabiyoti tarixida o‘chmas iz qoldirgan shoir Berdaq she‘r va dostonlari xalq ommasining turmushini xolisona va haqqoniy tasvirlab berish bilan ajralib turadi. Berdaq inson o‘z faoliyatida, xatti-harakatida, maqsadiga erishishida erkin ekanligini yozadi. Berdaq ijodiy merosida axloq, xulq-odob, nafosat va go‘zallik masalalari muhim o‘rinni egallaydi. Uning she‘rlarida milliy va umuminsoniy qadriyatlar, vatanparvarlik, xalqlar do‘stligi, oddiy axloq qoidalari to‘g‘risida qimmatli fikrlar uchraydi. Berdaq xuddi Navoiy kabi odamlarni axloq-odobiga qarab, ularni ikkiga: yaxshi va yomonga bo‘ladi. Yaxshi inson deganda, u butun insoniy fazilatlarni o‘zida to‘plagan dono, aqlli, bilimdon, o‘zgalarga yordam beruvchi, fe‘l-atvori go‘zal kishilarni ko‘z oldiga keltiradi. Yomon odam esa Berdaq talqinida, xalq va jamiyatning, oilaning ofatidir, u xalqni ham, og‘a-inini ham, oilani ham qadriga yetmaydi. Berdaq ko‘p she‘rlarida bolalarni tarbiyalash, kattalarni, ayollarni, onalarni hurmat qilish, yosh avlodga vatanparvarlik, o‘z xalqiga muhabbat, xalqlar o‘rtasida do‘stlik va birodarlik g‘oyalarini singdirishga intildi.

Berdaqning yuksak insonparvarlik ruhi bilan sug‘orilgan adabiy, ijtimoiy-siyosiy va falsafiy g‘oyalari hozirgi mustaqillik sharoitida ham o‘z tarbiyaviy ahamiyatini saqlab qolmoqda. Shoir Berdaq sahro kengligi va donoligini o‘zida mujassam etgan. Lekin XX asr qoraqalpoq adabiyoti tarixida Berdaq merosi bir-birini rad etadigan ziddiyatli qarashlarga sabab bo‘ldi. Mustaqillik davriga kelibgina berdaq ijodi to‘g‘risidagi ortiqcha bahslar to‘xtab, shoir merosining yangi qirralari ochildi. Berdaq ijodidan “KO‘RINDI” sherini bir mutola qilsak:

Dunyosi qursin, yo‘q unga poyon,
Tilim tutiladi, azob chekar jon,
Elim och, yalang‘och, g‘arib, notavon,
Keng yer yuzi ko‘zimga tor ko‘rindi.

Yorqanot uchadi, qizil, pari yo‘q,
Pari yo‘q, kori yo‘q yo hunari yo‘q,
Sovuqda ucholmas, holu sabri yo‘q,
Yoz qish kabi ko‘p dilozor ko‘rindi.

Yo'rg'ayu, tulporu ne-ne yugruk bor,
Odamizod shod chogida u darkor,
Bog'i eram, yo xiyobon, terakzor
Ko'zlarimga bir changalzor ko'rindi.

Keng dunyo menga tor, alomat bo'ldi,
Yo'llar tuman, qyun, chang bilan to'ldi,
Qizil gulday yuzlar somonday so'ldi,
O'tgan dunyo menga mozor ko'rindi.

Berdaqning hayot yo'li va ijodi haqida qancha ko'p so'zlasakda oz. Shuning uchun yoshlarimiz o'rtasida Berdaqning ijodini keng targ'ib qilish va asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilish va yosh avlodga, yoshlarimizga, xalqimizga, ommaga tanishtirish lozim. Berdaq xalqning o'tli dardiga malham bo'lish, harorat bag'ishlash barobarida, kitobxonga hassos shoir dard-alamlaridan xabar yetkazishga qodir bo'lgan buyuk xalq kuychisidir. Buni yaxshi anglagan shoir o'z she'rlaridagi kechinmalar mohiyatiga ishora qilish orqali kitobxonni bilim olish uchun diqatini qaratish kerak bo'lgan nuqtalarga alohida urg'u berib asarlar, she'rlar yozgan.

Berdaq she'rlarida ota-ona, oila, el-yurt oldidagi burchi va mas'uliyati hamda vatanparvarlik kabi g'oyalarni ilgari suradi. Shu bilan birga uning asarlarida, ayol, ona va ona tabiat timsoli ham chuqur o'rin egallagan. Masalan shoirning Kelin, va Olti qiz nomli she'rlarida ayolning latofati, go'zalligi va tunganmas mehri yorqin ifoda etilgan. Ayniqsa shoirning Kelin nomli she'rida baxt ostonasiga endigina qadam qo'yayotgan yosh bir qizda mujassam bo'lgan barcha go'zallik, latofat, joziba aks ettirilgan. Shoir asarda kelinning har bir ishi elga ibrat ekanini ta'kidlaydi. U o'z she'rida bir qizning latofati butun jamoani qanchalik maftun etishi mumkinligini o'tkir aks ettiradi. She'rda, yetuk juda aql-u o'ying deya ayol kishi tafakkurining qancha boy ekanligiga, uning ilm xazinasiga tunganmas ekanligiga ishora qiladi. Bundan tashqari shoir qalininga ellik sigir oz deya ayol kishining qadr-qimmatini

qanchalik yuksak ekanligi, uning bebaho xilqat ekanligini yana bir bora kitobxonga chuqur anglatishga urinadi. Shoir umumiy qilib aytganda bu she'rida nafaqat bir ayolning butun go'zalligini, xislatlarini tasvirlaydi, balki ayollarga, kelinlarga o'z qadrini bilish, o'z hayot yo'lida qanday yashash haqida ham maslahatlar va fikrlar berib o'tadi. Shoir ijodi juda serqirra va tuganmas-bitmas xazinadir. Xulosa o'rnida shuni ta'kidlaymizki, Berdaqning asarlari va she'rlari bugunning kelishini intiqlik bilan kutgan zamonasining qiyinchiligiga sabr qilgan shaxs sifatida yoshlarimizga haqiqiy o'rnak bo'luvchi shaxs sifatida gavdalanadi. Har bir xalqning o'zligini, milliy mavqeyi va qadr-qimmatini dunyoga tanituvchi ulug' farzandi bo'ladi. Ularning qoldirgan o'lmas meroslari ayni xalqning nafaqat o'tmishini, balki buguni va kelajagini hma belgilaydi.

Biz ulug' shoir Berdaqni nafaqat qoraqalpoq, balki butun xalqimizning ana shunday ardoqli farzandlaridan biri sifatida doimo qadrlaymiz. Berdaq hayoti va ijodini targ'ib qilish biz yoshlar uchun shoirning she'rlarini yoshlar ishtirokida zamonaviy tarzda kuylanishi va mazmun jihatdan yuksakligi, asarlarida insoniylikni targ'ib qiluvchi qisqa metrajli roliklarni sahnalashtirish qisqa metrajli video lavhalarini ko'plab tayyorlash orqali adibning faoliyatini yoritsak ayni insoniylikni targ'ib qilgan bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. “Ma’naviyat yulduzlari” (Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, Toshkent, 1999-yil) kitobidan olindi.
2. Давкараев Н. Очерки по истории дореволюционной каракалпакской литературы?. Т., 1959.
3. Nurmuxammedov M. Qoraqalpoq adabiyoti tarixi. Т. 1978.
4. Tojiboyev A. Sir qo'shiqlari. Т. 1970.
5. Berdaq. Tanlangan asarlar. Т. 1978.
6. Kaipberganov T. Gumroxlar. Roman. Т., 1978.
7. <http://www.samdu.uz/>
8. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Berdaq>